

**BALIKESİR YÖRESİNDEKİ ORMAN REKREASYON
KAYNAKLARININ YÖNETİMİ, SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI¹⁾**

Ar.Gör.Dr. Yalçın KUVAN²⁾

Kısa Özet

Bu çalışmada, uluslararası düzeyde ekosistem ve korunan alan yönetimi esasları ve bunların ulusal ve yerel düzeyde uygulanması ile ilgili değerlendirmeler yapılmakta ve bu kapsamda Ayvalık Adaları doğa parkı örnek alan olarak ele alınmaktadır.

Korunan alan sistemi içinde bulunan alanlar (ulusal park, doğa parkı, bilimsel rezerv alanları v.b.), kaynak nitelikleri doğrultusunda farklı yönetim etkinliklerine konu olurlar. Korunan alan sistemleri gereksinmeler ve önceliklere bağlı olarak, yasal düzenlemeler ve yönetim yapısındaki farklılıklar nedeniyle, bir ülkeden diğerine değişiklik gösterebilir. Bunların uluslararası esaslar ve kriterlerle uyumlu olmaları gerekir. Bu sistem içinde yer alan peyzaj koruma alanları (korunan peyzaj alanları), insan- doğa ilişkilerinin uyumlu örneklerini yansıtan alanlar olarak görülebilir.

I. GİRİŞ

Doğal kaynaklar üzerinde artan nüfusla birlikte büyüyen ve çeşitlenen talepler ile bu taleplerin kaynakların sürekliliğini bozmadan karşılanmasına dönük çabalar, doğal kaynak yönetiminin özünü oluşturmaktadır. Bu çabalardan biri de ulusal ve uluslararası düzeyde, doğal ve kültürel özellikleri nedeniyle önem taşıyan alanların "korunan alan" statüsüne kavuşturulması girişimidir (MANGEL 1996 ; IUCN 1994 ; LUCAS 1996 ; STONEHOUSE et al. 1997).

Korunan alanlar, doğal ve kültürel kaynakların korunması ve topluma ekonomik, sosyal, kültürel ve estetik açıdan yararlar sunulması amacıyla kurulan doğa parçalarıdır (IUCN 1994). Korunan alan sistemini oluşturan her bir korunan alan yönetim sınıfında, koruma amacıyla gelişmeye koşuluyla çeşitli insan kullanımlarına rastlanmaktadır. Bu gibi alanlar-

1) Bu yazı I.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Ormanlık Politikası ve Yönetimi Anabilim Programında hazırlanmış olan Doktora Tezinin özetidir.

2) I.Ü. Orman Fakültesi , Ormanlık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalı

daki yönetim etkinlikleri genellikle , korunan alanın kaynak niteliklerinin korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanmasını amaçlamaktadır (CHRISTENSEN 1996 ; FOLKE 1996 ; WELCH 1995).

Kaynak nitelikleri doğrultusunda çeşitli korunan alan sınıfları ve her birine özgü yönetim esasları, IUCN (Dünya Koruma Birliği) başta olmak üzere, Avrupa Konseyi, UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü), WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı), WCMC (Dünya Koruma Denetim Merkezi) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından ortaya konmaktadır. Bu esaslar, yönetim etkinliklerinde dikkat edilmesi gereken noktalar ve uyulması gereken kurallarla ilgili genel değerlendirmelerden oluşmaktadır. Uluslararası düzeydeki bu esasların, uygulanması ve başarıya ulaşması için ulusal ve yerel düzeydeki çabalarla desteklenmelerine gereksinim vardır.

Doğal kaynak yönetiminde ekosistem yönetimi yaklaşımı, insanı ekosistemin bir parçası olarak görür ve yönetim planlarının hazırlanması ve uygulanması aşamasında mutlaka dikkate alınmalarını gerektiğini vurgular. Bu yaklaşım, bilimsel ve ekolojik değerler yanında, sosyo-ekonomik, estetik ve rekreasyonel değerleri de gözetir ve ekolojik, ekonomik ve sosyal prensiplerin bir sentezi olarak algılanabilir. Ekosistem yönetimi sürecinde, kamuoyu görüşlerinin ve bilimsel araştırmaların birlikte değerlendirilerek değişen koşullara uyum sağlandığı yinelemeli bir sistem söz konusudur (KAUFMANN et al. 1994 ; STANEHOUSE et al. 1997).

Bu gelişmelerin ormancılık alanında da etkisini gösterdiğini ve fiziksel ürün üretimi yanında ekosistem hizmetlerine bir yönelimin olduğunu ve biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilir kalkınma ve korunan alan kavramlarının çok fazla gündeme geldiğini söyleyebiliriz.

Bu çalışma, doğal kaynak yönetimi kapsamında korunan alanların yönetimiyle ilgili gelişme ve esasların ortaya konması ve bunlar ışığında "Ayvalık Adaları Doğa Parkı" örneğinin değerlendirilerek bir yönetim modeli oluşturulması amacı taşımaktadır.

Bu amaç kapsamında, araştırmamızda, ekosistem ve korunan alan yönetiminin genel esaslarından hareketle, ulusal ve yerel düzeyde gözetilecek amaçlar ve bunların uygulanmasıyla ilgili yönetim etkinliklerinin neler olabileceği ve hangi özellikleri taşıyacağına ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır.

Ayvalık Adaları Doğa Parkı , IUCN 'in değerlendirmelerinde "peyzaj koruma alanı" statüsüne dahil edilmiştir. Peyzaj koruma alanları , tarım, balıkçılık, turizm, rekreasyon gibi insan kullanımının çok görüldüğü , insan- doğa ilişkilerinin uyumlu örneklerini yansıtan alanlar olarak bilinmektedir(LUCAS 1996 ; SPELLERBERG 1994). Bu gibi alanların ayrılma kriterleri , kaynak nitelikleri ve yönetim özellikleri , ülkemizin kendine özgü koşulları ve yerel özellikler dikkate alınmak koşuluyla , "doğa parkı" yönetim modeli oluşturmamız için yararlandığımız temel ölçütlerdir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Kapsamı ve Yöntem

Bu çalışma, birbiriyle bağlantılı üç aşamadaki inceleme ve değerlendirmelerden oluşmaktadır. Birinci aşamada, doğal kaynak yönetimindeki eğilim ve gelişmelerden hareketle korunan alan yönetimi, park ve rekreasyon yönetimine ilişkin esaslar üzerinde durulmuştur. Bu aşamada, konuyla ilgili uluslararası gelişmeler ve bilimsel araştırmaları değerlendirmek üzere geniş bir literatür araştırması yapılmıştır. İkinci aşamada, ülkemizde orman rejimi içerisine giren rekreasyon kaynakları olan "ulusal park", "doğa parkı" ve "orman rekreasyon alanları" ile ilgili yasal düzen-

lemeler ve örgütlenme üzerinde durularak, Balıkesir yöresindeki ulusal park ve orman rekreasyon alanlarının tanıtımı ve yönetim özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu aşamadaki çalışmalar için Milli Parklar ve Av- Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Turizm Bakanlığı gibi kuruluşların arşiv ve yayınları ile konuyla ilgili ulusal yayınlardan yararlanılmış ve bu kuruluşların yöneticileriyle, yapılan çalışmalar ve sorunları öğrenmek amacıyla, anket ya da görüşme formu gibi herhangi bir gözlem aracı kullanmaksızın nitel görüşmeler yapılmıştır (SENCER 1989 ; GÖKÇE 1992). Balıkesir yöresindeki orman rekreasyon kaynaklarının tanıtımı için, her alan yerinde gözlemlerle incelenmiş ve kaynak yönetimi açısından önemli görülen noktalar tesbit edilmiştir.

Üçüncü aşamada, "Ayvalık Adaları Doğa Parkı", daha önceki aşamalarda değerlendirilmelerle bütünlük içinde ele alınarak, doğa parkı ve yakın çevresinin özellikleri, bugünkü park kullanımı, kullanıcı görüşleri ve gelecekte kullanıma açılacak potansiyel alanlar incelenmiş ve bir doğa parkı yönetim modeli oluşturulmaya çalışılmıştır.

Alan (kaynak) düzeyinde (araştırma ya da yönetime konu olan alanın yerinde) Ayvalık Adaları Doğa Parkı için yapılan araştırmalarda , ilçenin kamu ve özel sektörünü temsil eden üst düzey yöneticileri, teknik elemanlar, alan içinde ve yakın çevresinde çeşitli kullanımları sürdürenler (arıcılar, arazi sahipleri, rekreasyon işletmecileri vb.) ile nitel görüşmeler yapılmış ve ilgili kuruluşların arşivlerinden yararlanılmıştır. Alanın yönetimiyle ilgili görüş ve önerileri öğrenmek amacıyla nitel görüşmeler yanında, Ayvalık'ta sürekli oturanlar ve Ayvalık dışından gelenlerden oluşan rekreasyonel kullanıcılarla "görüşme formu" kullanılarak, yüz yüze, nicel görüşmeler yapılmıştır (SENCER 1989; BİLGİSEVEN 1989; GÖKÇE 1992). Yine bu aşamada, doğa parkının bugünkü kullanımı, doğal ve tarihsel özellikleri ve gelecekte kullanılacak alanları belirlemek üzere, park içi ve yakın çevresindeki arazilerde incelemelerde bulunulmuştur.

Böylece, ulusal düzeyde ve Balıkesir yöresinde orman rejimi içinde kalan alanların oluşturduğu sistem tanıtılmış ve bu sistem kapsamında alan düzeyinde, Ayvalık Adaları Doğa Parkı örneğinde değerlendirme ve öneriler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler, alanın hem bir rekreasyon kaynağı hem de "korunan alan" statüsünde olduğu dikkate alınarak, hizmet üretimi ağırlıklı bir doğal kaynak yönetim modeli çerçevesinde yapılmıştır.

Araştırmada izlenen sıraya uygun olarak, uluslararası, ulusal ve yerel düzeydeki değerlendirmelerin birbirleriyle ilişkilendirilmesine özen gösterilmiştir. "Ayvalık Adaları Doğa Parkı" örneğindeki değerlendirmemiz bu ilişkileri yansıtmakta ve korunan alan ve ekosistem yönetimiyle ilgili genel esaslar , dünyadaki uygulama örnekleri ile alan düzeyinde elde edilen bulgu ve incelemelere dayanmaktadır.

2.2 Araştırma Yöresi ve Örnek Alanın Seçimi

Balıkesir yöresi, Kazdağı ve Kuşçenneti Ulusal Parkları, Ayvalık Adaları Doğa Parkı gibi korunan alanlar ve ikisi A tipi, biri B tipi, dördü de C tipi olmak üzere yedi orman rekreasyon alanına sahip, orman rekreasyon kaynaklarının çeşitliliği açısından zengin bir yöre olduğundan araştırma yöresi olarak seçilmiştir. Balıkesir yöresinin özellikleriyle bütünlük içinde, bir yönetim modeli oluşturmak için örnek alan olarak Ayvalık Adaları'nın ele alınmasındaki temel etkenler ise şunlardır:

-Doğa parkının, deniz ve kara ekosistemlerinin oluşturduğu doğal değerler, kültürel özellikler ve peyzaj çekiciliği gibi kaynak niteliklerine sahip olması ,

-Tarım, balıkçılık, yerleşme, turistik ve rekreasyonel kullanımların süregeldiği, ülkemizin en geniş alana sahip doğa parkı oluşu(17.950 ha),

Türkiye'deki diğer doğa parklarının alanları ise şöyledir: Ölüdeniz - Kıdrak : 950 ha

Çorum- Çatak : 387,5 ha, Abant Gölü : 1150 ha, Yazılı Kanyon :600 ha, Uzungöl :1625 ha, Kurşunlu Şelalesi : 394 ha, Gölcük : 6684 ha, Bafa Gölü : 12281 ha, Polenezköy :3004 ha, Balıkcayalar : 1847 ha.

- Ayvalık ilçesinin ülkemizin önemli turizm merkezlerinden biri konumunda bulunması ve özellikle yaz aylarında yoğunlaşan nüfusun, doğa parkına yönelik turistik ve rekreasyonel talepleri artırması,

-İstanbul ve diğer büyük kentlere yakın oluşu, Ayvalık , İstanbul'a 488 km. Ankara'ya 675 km , İzmir'e 156 km uzaklıktadır.

-Yeni kurulması ve bir master plana sahip olmaması nedeniyle, yönetim modeli oluşturmaya yönelik bilimsel araştırmalar için uygun bir alan oluşu.

3. TEMEL KAVRAMLAR VE GENEL ESASLAR

3.1 Doğal Kaynak Kavramı ve Doğal Kaynak Yönetiminin Kapsamı

İnsanların refah düzeylerini geliştirmek için kullandıkları toprak, su, otlak, orman, yaban yaşamı ve mineraller gibi doğal çevrenin büyük bir bölümü doğal kaynak olarak tanımlanabilir (ARUOBA 1992, s.130). Doğal kaynaklar, canlı doğal kaynaklar(ormanlar, otlaklar ve diğer vegetasyon, yaban hayatı kaynakları, deniz ürünleri v.b.) ve cansız doğal kaynaklar(toprak, mineraler, su v.b.) şeklinde ikiye ayrılabilir(MANGEL et al. 1996, s.338).

Bir başka sınıflandırmaya göre, doğal kaynaklar yenilenebilir ve yenilenemeyen olmak üzere iki temel gruba ayrılabilir. Yenilenebilir doğal kaynaklar kendi kendine varlığını sürdürebilen ve uygun bir şekilde kendini sürekli yenileyen kaynaklardır. Ormanlar, toprak, su, yaban hayatı gibi kaynaklar bu gruba girmektedir. Petrol, doğal gaz, kömür ve metal madenler gibi yenilenemeyen doğal kaynaklar ise onları kullandığımız hızdan çok daha yavaş bir hızla jeolojik süreçler yoluyla oluşan kaynaklardır (MILLER-ARMSTRONG 1982, s.4-5; BECHT- BELZUNG 1975, s. 24).

Doğal kaynak yönetiminin genel esasları çoğunlukla çevre sorunlarının artmasıyla gündeme gelen uluslararası girişimler yoluyla belirginleşmiştir. Bu girişimler, Haziran 1972'de düzenlenen Stockholm Konferansı'yla hız kazanmış ve burada gezegenimizin ekolojik açıdan duyarlı bir şekilde yönetimi için bir dizi ilkeler üretilmiştir. 1987 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan "Ortak Geleceğimiz" adlı rapor, sürdürülebilir kalkınma üzerinde önemle durmuş, doğal kaynaklar üzerindeki tehlikeleri belirterek alınabilecek önlemleri sıralamıştır. Aynı doğrultuda, Haziran 1992'de Rio De Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED),beş temel belgeyi dünya gündemine getirmiştir. Bu belgeler; çevre ve kalkınma konusunda ülkelerin hak ve yükümlülüklerini kapsayan Rio Deklarasyonu, yapılması gerekli faaliyetleri belirten bir eylem planı olan Gündem 21, Orman Prensipleri, İklim Değişikliği Sözleşmesi ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'dir (DÜNYA ÇEVRE VE KALKINMA KOMİSYONU 1987; UNCED-DÜNYA ZİRVESİ 1993). Yine, EC (Avrupa Birliği)'nin 1993'de yayınladığı "TOWARDS SUSTAINABILITY" (SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE DOĞRU) adlı raporda, biyolojik çeşitliliğin korunması, sıcaklık artışının kontrolü, ozon tabakasının korunması, ormanların korunması ve sürdürülebilir kalkınma vurgulanmıştır.

3.2 Korunan Alan Yönetimi

Dünyadaki hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve şehirleşme hareketleri,yanlış arazi kullanımı

ve günümüz toplumlarının belirgin bir özelliği olan aşırı tüketim arzusu doğal kaynaklar üzerindeki baskıları ve olumsuzlukları artırmıştır. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak, doğal kaynakların bilimsel esaslara dayalı olarak kullanımı ve yönetimini sağlamak ve etkin bir koruma gerçekleştirmek üzere birçok ülkede bazı doğal kaynakların "korunan alan" statüsüne kavuşturulması girişimleri hız kazanmıştır(Mc NEELY et al. 1994; IUCN 1994;WELCH 1995).

Korunan alanlar, biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların sürekliliğini ve korunmasını sağlamak amacıyla kurulan, yasalarla ve diğer etkili araçlarla yönetilen kara ve deniz parçalarıdır (IUCN 1994). Bu alanlar; doğa koruma amacı taşımaları yanında, bu amaçla ters düşmeyecek insan kullanımlarına yönelik işlevler de üstlenerek ekolojik, toplumsal ve ekonomik açıdan birçok yararlar üretmektedirler.

Bugün dünyada, sayıları 25000'i bulan ve yeryüzünün yaklaşık %5'ini kaplayan (toprak yüzeyinin) korunan alan vardır. Bunun yanında, yasal açıdan korunmaya alınmamasına rağmen, bazı koruma ağırlıklı yönetim etkinliklerine rastlanan korunan alanların sayısı 30000'e ulaşmakta ve yeryüzünün %10'unu kaplamaktadır (Mc NEELY et al. 1994 , s.6; LASCURAIN 1996, s.29;BRATTON 1985 s.118).

Son olarak 1992 yılında Venezuela'nın başkenti Karakas'ta gerçekleştirilen IV. Dünya Ulusal Parklar ve Korunan Alanlar Kongresi'nde, korunan alan sistemi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir(Mc NEELY et al. 1994 , s.10).

1. Bilimsel Rezerv Alanları / Yabanıl Alanlar : Bilimsel araştırmalar ya da yabanıl alanların korunması amacıyla yönetilen alanlardır.

1.a Bilimsel Rezerv Alanları : İlgi çekici ya da seçkin ekosistemleri, jeolojik ve fizyolojik özelliği olan yerler ve türleri içinde bulunduran, bilimsel araştırmalar ya da çevresel denetim amacıyla yönetilen alanlardır.

1.b Yabanıl Alanlar : Doğal özellikler ve etkilerin olduğu gibi korunduğu, insan etkisiyle değiştirilmemiş ya da çok az değişikliğe uğramış, doğal şartların sürdürüldüğü alanlardır.

2. Ulusal Parklar: a) şimdiki ve gelecek kuşaklar için bir ya da daha fazla ekosistemden oluşan ekolojik bütünlüğün korunması, b) insan işgali ve uygunsuz kullanımların ortadan kaldırılması, c) çevresel ve kültürel açıdan duyarlı, ruhsal, bilimsel, eğitimsel ve rekreasyonel olanaklar sağlamak gibi amaçlar için ayrılan alanlardır.

3. Doğal Anıtlar: Tek ya da az olması, temsil niteliği, estetik özellikleri ya da kültürel önemi nedeniyle tek ya da daha fazla obje ya da yerleri içeren, ilgi çekici alanlardır.

4. Yaşama Ortamı / Türler İçin Yönetilen Alanlar: Yaşama ortamlarının korunması ya da belirli türlerin gereksinimlerinin karşılanarak korunması için aktif bir şekilde yönetilen alanlardır.

5. Peyzaj Koruma Alanları: İnsan - Doğa ilişkilerinin uzun süren etkileşimlerinin, alanın estetik, ekolojik, kültürel değerleri ve biyolojik çeşitliliği ile birlikte yansıtıldığı alanlardır.

6. Yönetilen Kaynak Koruma Alanları: Toplum gereksinimlerinin karşılanması için ürün ve hizmetlerin sürekli üretimi ve uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla yönetilen, değişikliğe uğramış doğal sistemleri içeren alanlardır.

Bu sınıflar arasındaki temel ayırım noktası, yönetim amaçları ve bunlara bağlı olarak insan kullanımlarının dereceleridir. Örneğin bilimsel rezerv alanlarında eğitim ve bilimsel araştırmalar dışında insan kullanımlarına izin verilmezken, çok yönlü kullanım alanları, özellikle sürdürülebilir ürün ve hizmet üretmeye dönük insan kullanımlarının en yoğun olduğu korunan alan sınıfıdır.

3.3 Park ve Rekreasyon Yönetimi

Korunan alan sistemi ve yönetim amaçlarına baktığımızda, "rekreasyon ve turizmin", ulusal parklar, doğal anıtlar, peyzaj koruma alanları ve çok yönlü kullanım alanlarının yönetim amaçlarından biri olduğunu görmekteyiz. Bu alanlarda koruma etkinlikleri yanında, sürdürülebilirlik esasına dayalı rekreasyon ve turizm hizmetleri üretmeye dönük etkinlikler de önemli yer tutmakta ve bu yönde teknikler geliştirilmektedir (WELCH 1995; Mc CURDY 1985). Korunan alanların yönetimi konusunda geliştirilen teknik ve stratejiler genel olarak, kaynak korumasına ve rekreasyon olanakları sağlanmasına yönelik olarak şekillenmektedir. Bu bağlamda, rekreasyon yönetimiyle ilgili yaklaşımların, kaynak korumasıyla çelişmeyecek nitelikte olması gereği vardır (BROWN et al. 1987. s.321; CHAVEZ 1992).

Rekreasyon, insanların kendi istekleriyle gerçekleştirdikleri ve hoşlandıkları, çoğunlukla bir rahatlama, dinginlik ve yenilenme olarak görülen boş zaman etkinlikleridir (GOLD 1980. s.29; SMITH-GODBEY 1991. s.85). Rekreasyon, daha geniş kapsamlı olarak, bireylerin beğenisi bakımından doyurucu, ruhsal ve bedensel yenilenme amacını taşıyan, aynı zamanda bireyin sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik olanakları ile bağımlı boş zaman kullanımlarını içeren eylem ya da eylemlerdir biçiminde de tanımlanabilir (AKESEN 1978. s.35). Rekreasyon konusunda yapılan çalışmalar genelde, yukarıda belirttiğimiz alanlardaki park ve rekreasyon hizmetlerinin sağlanması ile ilgili olanlar ve endüstrileşmenin bir sonucu olarak boş zaman çalışmalarını içerenler şeklinde iki grupta yoğunlaşmıştır. Bu bölümdeki açıklamalarımız birinci gruptaki çalışmalar kapsamında değerlendirilebilir.

Rekreasyon kaynakları genel olarak açık hava ve kapalı yer rekreasyon kaynakları olmak üzere ikiye ayrılır. Bireylere eylemlerini doğal çevrede gerçekleştirme olanağı sağlayan açık hava rekreasyon kaynakları, yerleşim yoğunluğu dikkate alındığında kentsel ve kırsal rekreasyon kaynakları şeklinde ikiye ayrılabilir. Kırsal açık hava rekreasyon kaynaklarının tümüne yakını doğal kaynak özelliği taşırlar. Bu alanlar üzerindeki rekreasyonel kullanımlar (doğa yürüyüşleri, dağcılık, mağaracılık, binicilik, kamping, piknik, doğayı inceleme, yüzme, su ve kara avcılığı, kar kayağı, su kayağı vb.) ve yapılacak düzenlemeler doğal çevreyle uyumlu olmak zorundadır (AKESEN 1996. s.14; BURR 1992 s.9; GOLD 1980. s.32; WILLIAMS 1985 s.34-35; HARRIS et al 1985, s.495).

Ülkemizdeki uygulamalarda, orman rejimi içerisinde kalan ve araştırma konumuzu oluşturan ulusal park, doğa parkı ve orman rekreasyon alanı (orman içi dinlenme yeri) gibi alanlar kırsal açık hava rekreasyon kaynaklarının önemli örnekleridir. Doğa anıtları, tarihi yerler, kıyıları ve su kaynakları kırsal açık hava rekreasyon kaynaklarının diğer örnekleridir.

4. BULGULAR

4.1 Ülkemizdeki Orman Rekreasyon Kaynaklarının Tanıtımı ve Yönetim Özellikleri

Açık hava rekreasyon kaynaklarını mülkiyet yönünden kamu mülkiyetindeki, özel mülkiyetteki ve yerel yönetimlerin mülkiyetindeki rekreasyonel kaynaklar olmak üzere üç temel gruba ayırabiliriz. Araştırma konumuzu oluşturan ve çoğunluğunu ormanlar ve orman rejimi altındaki doğal kaynakların oluşturduğu kamu mülkiyetindeki açık hava rekreasyon kaynaklarının ülkemizdeki örnekleri (AKESEN 1996):

- 1- Ulusal Parklar
- 2- Doğa Parkları

3- Orman Rekreasyon Alanları (orman içi dinlenme yerleri)'dir

Bunların yanı sıra tarihsel ve kültürel yerler ile özel bir statüye sahip olmayan kıyı şeritleri, iç su kıyıları ve su kaynakları da kamu mülkiyetindeki diğer rekreasyon kaynaklarıdır.

04/06/1992 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 3800 sayılı "Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun", orman rejimine giren rekreasyon kaynaklarının yönetiminden, Orman Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden biri olan "Milli Parklar ve Av - Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü" (MPAYHGM)'nü sorumlu tutmuştur. Bu kanunla ; ulusal parklar, doğa anıtları, doğa koruma alanları ve orman rekreasyon alanlarının korunması, planlanması, düzenlenmesi, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi ve işletilmesi ile ilgili işleri yürütmek ve 09/08/1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile verilen görevleri yapmak ve yaptırmak için MPAYHGM görevlendirilmiştir

12/12/1986 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile birlikte ülkemizin ulusal park çalışmalarının başlamasına dayanak oluşturan 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 25. Maddesinin uygulanmasını düzenlemek amacıyla çıkarılan "Milli Parklar Yönetmeliği", temel ilkeler ve kriterler ile yönetsel uygulamalar konusunda daha ayrıntılı bilgiler içermektedir. Aynı tarihli resmi gazetede yayınlanan " Milli Parklar Fon Yönetmeliği" ise elde edilen gelirler ve harcamaları düzenlemek amacı taşımaktadır. Bu yönetmelik, 11/5/1997 tarihli resmi gazetede yayınlanan "Milli Parklar Fonu Yönetmeliği" ile değiştirilmiştir.

3/12/1992 tarihli resmi gazetede, 3800 sayılı Kanun ile belirtilen görevlerin yapılmasını, hizmetlerin geliştirilmesini, çalışmaların verimli olarak sürdürülmesini sağlamak için "Orman Bakanlığı Merkez Teşkilatının Görevleri, Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik" yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre, MPAYHGM aşağıdaki daire başkanlıklarından oluşmaktadır:

- a) Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı
- b) Milli Parklar Dairesi Başkanlığı
- c) Av ve Yaban Hayatı Dairesi Başkanlığı
- d) Orman İçi Dinlenme Yerleri Dairesi Başkanlığı

Bu örgütlenmeye göre ulusal park, doğa parkı, doğa anıtı ve doğa koruma alanlarının yönetimiyle ilgili görevleri Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, orman rekreasyon alanlarının yönetimiyle ilgili görevleri Orman İçi Dinlenme Yerleri Dairesi Başkanlığı üstlenmiştir.

Bugün, ülkemizde toplam alanı 625.462 hektarı bulan 32 adet ulusal park, toplam alanı 46.872,5 ha olan 11 adet doğa parkı ile 44 adeti A tipi, 122 adedi B tipi, 259 adedi C tipi olmak üzere 425 adet orman rekreasyon alanı bulunmaktadır (ORMAN BAKANLIĞI 1995).

4.2 Araştırma Yöresindeki Orman Rekreasyon Kaynaklarının Sınıflandırılması

Balıkesir yöresinde orman rejimi içinde kalan rekreasyon kaynaklarını şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- A. Ulusal Parklar
  - Kazdağı Ulusal Parkı
  - Kuşçenneti Ulusal Parkı

B. Doğa Parkı

-Ayvalık Adaları Doğa Parkı

C. Orman Rekreasyon Alanları

-Ayvalık/ Çamlık (A tipi)

-Ayvalık/ Paşalimanı (A tipi)

-Balıkesir(Merkez)/ Değirmenboğazı (B tipi)

-Sındırgı/ Kertil Çamurlu (C tipi)

-Bigadiç/ Çağış (C tipi)

-İvrindi/ Necati Sezgin (C tipi)

-Havran/ Çorbacıoğlu (C tipi)

Bu alanların yönetimi, Orman Bakanlığı İzmir Orman Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Balıkesir Milli Parklar ve Av - Yaban Hayatı Başmühendisliği ve bağlı mühendisliklerin sorumluluğundadır. Akçay, Edremit, Bandırma ve Ayvalık Milli Park Mühendislikleri Başmühendisliğe bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Başmühendislik merkezi ve Bandırma'da iki, Edremit, Akçay ve Ayvalık'ta bir orman mühendisi teknik eleman olarak görev yapmaktadır.

4.3 Örnek Alan Olarak Alınan Ayvalık Adaları Doğa Parkı'nın ve Yakın**Çevresinin Tanıtımı****4.3.1 Alanın Yüzölçümü**

Ayvalık Adaları, 21/4/1995 tarihinde "doğa parkı" ilan edilmiştir. 17.950 ha. alana sahiptir ve ülkemizdeki 11 doğa parkı içinde en büyüğüdür. Doğa parkı sınırları içinde, 20 ada ve 1 yarımada bulunmaktadır. Adalardan en büyüğü, tamamı doğa parkı sınırları içinde olmayan 2336 ha. büyüklüğündeki Alibey Adası'dır. Maden adası 299 ha., Çıplak Ada 231 ha., Pınar Adası 106 ha., Güneş Adası 65 ha., Yellice Adası 64 ha., Balık Adası 49 ha., Kara Ada (1) ve Çiçek Adası 27 ha., Küçük Maden Adası 21 ha., Kara Ada (2) ve Kız Adası 14 ha., Hasır Adası 11 ha. büyüklüğündedir. Diğer adalar daha küçük alanlara sahiptir(D.İ.E. 1990a).

4.3.2 Coğrafi Konumu ve Ulaşım

Alan, Ayvalık ilçesi sınırları içindedir. Ayvalık İzmir-Çanakkale karayolu üzerinde. Balıkesir'e 128, İzmir'e 156 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Kuzeyinde Burhaniye ve Edremit Körfezi, batısında Ege Denizi, güneyinde Dikili, doğusunda Bergama ilçeleri vardır.

Ayvalık limanı, doğal bir liman özelliğinde bir iç denizden meydana gelmekte olup, iç deniz Dalyan Boğazı denilen dar ve sığ bir boğazla açık denizlere bağlanmaktadır. Bu nedenle Ayvalık Limanı'na büyük tonajlı gemiler ve yatlar girememektedir.

4.3.3 Yakın Çevre Özellikleri

Ayvalık M.Ö. 330 yılından bu yana yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır. Antik Çağ'da Ayvalık'ın önündeki adalara "Hekatonnesoi" ismi veriliyordu. Antik Çağ'daki yerleşim birimleri; Ayvalık'ın bugünkü şehir merkezinde "Kydonia", Alibey Adası'nda "Nasos", Maden Adası'nda "Pirgos (Pordesele)" ve Çıplak Ada'da "Chalkis" dir(YORULMAZ 1994, s.23: TÜRKİYE'DE

BELDELER: AYVALIK 1986).

Doğa parkı içinde ve yakın çevresinde, günümüze kadar ulaşan tarihi yapı ve kalıntılar bulunmaktadır. Maden Adası'nın tepesinde "Pordesele Kulesi" dikkat çekmektedir. Buradan Midilli, çevresindeki adalar ve kıyı şeridi görülebilmektedir. Sarımsaklı Yarımadası'nda Çamlık Koyu'nun tam karşısında, 20. yüzyıl başlarına kadar akıl ve ruh sağlığı merkezi olarak kullanılan "Taşlı Manastır" ya da "Tımarhane Yarımadası" bulunmaktadır. Alibey Adasındaki "Leka Manastırı" ve Pateriça Körfezindeki "Ayışığı Manastırı" harabesi, Güvercin Adası'ndaki "Agios Yorgis Manastırı" tarihsel açıdan önem taşıyan diğer örneklerdir. Ayrıca, yörede çok sayıda kilise vardır(YORULMAZ 1994; AYVALIK TURİZM TANITMA MÜDÜRLÜĞÜ 1994).

1990 yılı nüfus sayımına göre; ilçenin toplam nüfusu: 46.827, ilçe merkezinin nüfusu: 25.687, Küçükköy bucağı nüfusu: 5.797, Altınova bucağı nüfusu: 8.469, köylerin toplam nüfusu: 6.874'tür(D.İ.E. 1990).

Nüfusun %14.7'si kırsal kesimde, %85.3'ü kentte yaşamaktadır. Toplam nüfusun 24.620'si erkek, 22.207'si kadındır(D.İ.E. 1990).

Zeytin, Ayvalık'ın kıyılarından itibaren bütün köylerde ana üründür. İlçe arazisinin %70' i zeytinliklerle kaplıdır ve 4300 aile zeytinlik sahibidir. Yörede tarla bitkileri, özellikle Altınova'da yaygın olarak yetiştirilmektedir. İlçede zeytin dışında yetiştirilen başlıca ürünler; pamuk, tütün, patates, buğday ve az miktarda arpa, yulaf ve şeker pancarıdır(AYVALIK TARIM İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ 1996; AYVALIK TİCARET ODASI 1996).

İlçedeki ormancılık etkinliklerini yürüten Ayvalık Orman İşletme Şefliği sınırları içindeki ormanların bugünkü durumu şöyledir: Normal koru sahası : 1.687,5 ha, bozuk koru sahası : 3.395,0 ha, çok bozuk koru sahası : 5.205,0 ha, toplam ormanlık saha : 10.287,5 ha, toplam ormansız saha : 50.760,5 ha, genel toplam : 61.048,0 ha (AYVALIK ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ 1990).

4.4 Alanın Statüsü ve Ayrılma Kriterleri

Ayvalık Adaları, (1) deniz ve kara ekosistemi örnekleri ile tarihsel değerlerin uyumlu biçimde temsil edildiği bir alan olduğundan temsil yeteneği kriteri; (2) sınırları içindeki 20 ada ve 1 yarımada, kumsallar, deniz ve bitki örtüsüyle birleşen manzara güzelliği, tarihi yapı ve kalıntılarıyla nitelik kriteri; (3) kendisini dış etkilere karşı koruyabilecek ve doğal süreçlerin korunmasını sağlayacak uygun büyüklüğe (17.950 ha.) sahip olduğundan bütünlük kriteri açısından olmak üzere, doğa parkı ayrılma kriterlerine uygun özellikler taşımaktadır.

Doğa parkı sınırları içinde kalan alan aynı zamanda, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 28.10.1989 tarihinde aldığı karar ile 1. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiştir.

4.5 Bugünkü Park Kullanımı

Ayvalık şehir merkezinden yapılan yat gezintileri(turları), doğa parkı içindeki adaları görme ve bazılarını uğrayarak denize girme olanakları sağlamaktadır. Güneş Adası çevresinde sualtı dalışları yapılmaktadır. Şeytan Sofrası, manzara seyri ve dinlenme açısından yoğun ilgi çekmektedir Burada Ayvalık Belediyesi tarafından kiraya verilen iki özel işletme(restaurant-gazino) ve bir otopark bulunmaktadır. Park içinde süregelen rekreasyon aktivitelerinden biri de, sportif olta balıkçılığıdır.

Tarımsal etkinlikler, zeytincilik ağırlıklı olmak üzere yöre halkı tarafından yapılagelmektedir. Alibey Adası zeytinlik alanların en yoğun olduğu yerdir.

Balıkçılık, alan içinde ve çevresinde kurulu tesisler ve yöre halkının araçlarıyla (tekne, kayık vb.) sürdürülmektedir. Alan içinde 1 midye üretim, 2 midye arıtma tesisi ve 1 sabit dalyan bulunmaktadır. Midye üretiminin esası, genç midyelerin bol buldukları bölgelerden alınarak daha elverişli sahalara ekilmesine dayanmaktadır.

İlçenin turizm açısından ülkemizin önemli çekim merkezlerinden biri oluşu, alan içi ve çevresinde çok sayıda 2.konut(tatil sitesi) ve turistik amaçlı tesis yapılmasına yol açmıştır. Sarımsaklı Yarımadası, Badavut ve Alibey Adası söz konusu kullanımların en yoğun olduğu alanlardır. 2. konutlar, doğal süreci olumsuz yönde etkileyen en belirgin insan kullanımı olarak dikkat çekmektedir.

4.6 Rekreatyonel Kullanıcılarla Yapılan Görüşmelerde Elde Edilen Bulgular

Doğa parkı statüsü ve yönetimiyle ilgili kullanıcı görüşlerini değerlendirmek üzere, rekreatyonel kullanıcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Toplam 307 kişiyle görüşülmüştür. Bunların 155'i Ayvalıkta sürekli oturanlar, 152'si Ayvalık dışından gelenlerdir.

Görüşmeler, Ayvalık merkez ve doğa parkının yakın çevresinde "rastgele" örneklemeyle gerçekleştirilmiştir (BATU 1995; GÖKÇE 1992). Sonuçların istatistik açıdan anlamlılık derecesi χ^2 (Ki kare) testi ile belirlenmiştir. Bu test ile, değişkenler arasında bir bağıntının olmaması durumunda belirlenen dağılımla, gözlem sonucu elde edilen gerçek dağılım arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. (SENCER 1989; BATU 1995).

Rekreatyonel kullanıcılarla yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

-Ayvalık Adaları'nın doğa parkı statüsünde olduğunu bilenlerin oranı yerlilerde %56,1, Ayvalık dışından gelenlerde %32,9'dur.

- Doğa parkı statüsü getirilmesi % 74,3 gibi yüksek bir yüzdeyle olumlu karşılanmıştır. Ayvalık dışından gelenlerde bu oran % 77,6'ya ulaşmaktadır.

- Giriş ücreti alınması % 54,7'lik bir yüzdeyle olumlu bulunmuştur. Ayvalık dışından gelenlerde bu oran % 69,7'dir.

-Alanın kullanımı ve yönetiminde görülen eksikliklerde birinci sırayı çöp toplama ve temizlik işlerindeki yetersizlikler (%39,1), ikinci sırayı bilgilendirme ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği (%35,5), üçüncü sırayı insanların bilinçsiz ve kontrolsüz hareketleri (%30,3) almaktadır.

-Eksikliklerin giderilmesi için yapılan önerilerde birinci sırada bilgilendirme ve eğitim hizmetlerine önem verilmesi (%39,7), ikinci sırada denetim, koruma ve bakım işlerini yapacak yeterli ve eğitilmiş personel bulundurulması (%22,8), üçüncü sırada ulaşım ve alt-yapı olanaklarının iyileştirilmesi (15,0) gelmektedir.

-Halk toplantılarına katılmayı uygun görenlerin oranı %66,8'dir. Bu oran yerlilerde % 70,3'e ulaşmaktadır.

4.7 Doğa Parkı İçin Önerilen Yönetim Modeli

Doğa parkı yönetimi, bilimsel araştırmalar, kamuoyu görüşleri ve değişen koşullara göre, bir plana dayalı olarak yürütülen dinamik bir süreçtir. Bu kapsamda buraya kadar yaptığımız uluslararası, ulusal ve bölgesel değerlendirmeler sonucunda, Ayvalık Adaları Doğa Parkı için yapacağımız önerileri aşağıdaki modele dayandırabiliriz (Şekil 1):

Şekil 1: Doğa parkı yönetim modeli için genel kapsam

Figure 1: General concept for nature park management model

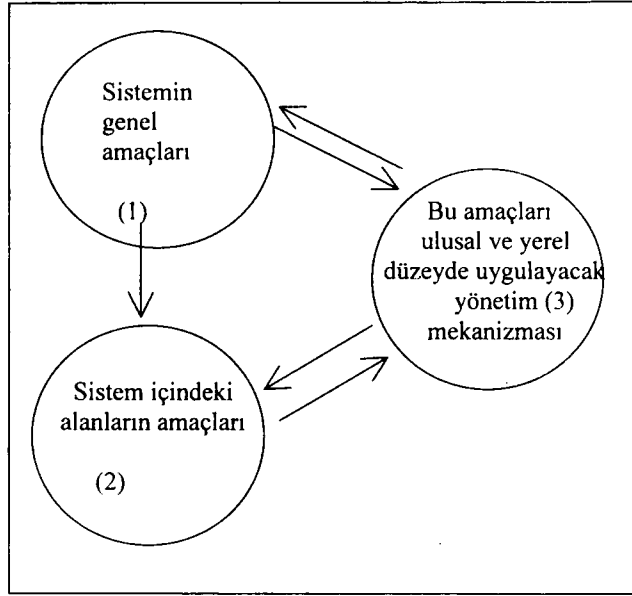
- 1: Principles of ecosystem management
- 2: Nature park management
- 3: Principles of protected area management
- 4: Resource management and conservation- zoning
- 5: Management of recreation, tourism, fishing and other human use.

Buna göre, ekosistem ve korunan alan yönetimi esaslarını yansıtan bir doğa parkı yönetiminin, kaynakların bakımı ve korunmasıyla ilgili yönetsel müdahaleler ile park kaynaklarına uygun insan kullanımlarının yönetimiyle ilgili konular üzerinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz.

4.7.1 Yönetim Amaçları

Alan düzeyinde yönetim amaçları belirlenmeden önce, bunların ulusal korunan alan sistemiyle ilişkilerinin ortaya konması gerekmektedir. Ulusal düzeydeki korunan alan sisteminin unsurları aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Şekil 2):

Yasal Çerçeve (Legal Framework)

Şekil 2: Ulusal korunan alan sisteminin unsurları

Figure 2: Components of national protected area system

- 1: General objectives of the system
- 2: Objectives of areas in the system
- 3: Administrative mechanism applying these objectives in the national and local level.

Sistemin genel amaçları ekosistem yönetimiyle ilgilidir. Burada doğal süreçlerin korunması ve sürdürülebilirlik esasında topluma, estetik, kültürel, bilimsel ve sosyo-ekonomik yönden çeşitli yararlar sağlanması üzerinde durulur. Bu amaçlar doğrultusunda korunan alan sistemini oluşturan alanlar tanımlanır ve her birine özgü amaçlar belirlenir. Bu amaçlar, ulusal ve yerel düzeydeki yönetim örgütleri aracılığıyla uygulanır.

Ulusal korunan sistemine dayanılarak alan düzeyindeki amaçlar belirlenmelidir. Ayvalık Adaları için; (1) deniz ve kara ekosistemi örneklerinin, doğal süreçlerin ve manzara bütünlüğünün, kültürel özellikleri yansıtan yapı ve kalıntıların korunması, (2) park yönetiminin denetiminde olmak koşuluyla tarımsal ve balıkçılık (1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunundaki sınırlama ve kurallara uyulmak koşuluyla) gibi kullanımlara izin verilmesi, (3) rekreasyon ve ekoturizm olanakları sağlanması gibi amaçların gözetilmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

4.7.2 Kaynak Yönetimi ve Koruması / Zonlama

Doğa parkı statüsü altında toplanan alanlarda amaç, fiziksel ürün üretmek değil, yaşama ortamlarının korunması, biyolojik çeşitlilik, rekreasyon, eğitim ve bilgilendirme gibi ekosistem hizmetlerini topluma sunmak olduğundan, ormanlar ya da diğer vejetasyona bakım ve onarım amaçlı müdahaleler yapılmalıdır. Bu müdahaleler yapılırken, ekosistem döngüsündeki yapısal, işlevsel ve insan etkisiyle meydana gelen değişimler iyi izlenmeli ve hastalıklarla mücadele, yangın kontrolü gibi koruma etkinliklerinde, doğal süreçlere minimum etki yapılmasına özen gösterilmelidir.

Ayvalık Adaları için: doğal, tarihi, park gelişim, tarımsal kullanım, balıkçılık amaçlı kullanım, yerleşim alanları ve deniz kullanım zonundan oluşan bir zonlama sistemini önerebiliriz. Doğal zon, orman ve açıklık alanlar ile Tuz Gölü'nü içerir. Bu alanlarda bilimsel, eğitim ve bilgilendirme amaçlı kullanımlara izin verilecek, fiziksel ürün (odun ve yan ürünler gibi) üretimi yapılmayacak, doğal süreçlerin olduğu gibi korunması amaçlanacaktır. Park içindeki, tarihi yapı ve kalıntılar tarihi zonda toplanacaktır. Bu zonda, yapı ve kalıntıların bugünkü şekliyle korunması ve kullanıcılara tanıtılması amaçlanacaktır.

Rekreasyon ve turizm amacıyla kullanılacak günübirlik kullanım ve kamp alanları ile park idare merkezi ve sosyal tesislerin bulunduğu alanlar park gelişim zonunda yer alacaktır. Bu zondaki yönetim etkinlikleri, rekreasyonel ve turistik gereksinimleri karşılamak amacıyla kurulacak kullanım alanı ve tesisler ile bu alanlardaki insan kullanımlarının yönetimi üzerinde yoğunlaşacaktır.

Tarımsal kullanım, balıkçılık amaçlı kullanım, yerleşim alanları (2. konutlar ve köyler) ve deniz kullanım zonları (kıyıya yakın kısımlarda günübirlik kullanım ve balıkçılık için ayrılan yerler hariç parkın denizle kaplı kısmından oluşur), esas olarak, park yönetimi dışındaki birimler (Tarım İlçe Müdürlüğü, Liman Başkanlığı gibi) tarafından yönetilen alanlardan oluşur.

Böylece, doğal kaynakları koruma ve rekreasyon, tarım, balıkçılık, yerleşme gibi insan kullanımlarının yönetimi için ayrılacak alanlar belirlenmiş ve gelecekteki yönetim etkinliklerine ışık tutulmuştur.

4.7.3 Rekreasyonel Kullanımların Yönetimi

4.7.3.1 Geleceğe Yönelik Kullanım Alanları, Taşıma Kapasiteleri, Aktivitelerle İlgili Kullanım Yükleri ve Ayrılacak Alanlar

Alan içinde gelecekte hizmete sokulacak günübirlik kullanım ve kamp alanlarının (rekreasyonel kullanım alanlarının) taşıma kapasitelerinin belirlenmesinde (1) yakın çevrede kullanımın en yoğun olduğu orman rekreasyon alanı olan Çamlık Orman Rekreasyon Alanı'ndaki veriler (3 hektarlık bir alana sahip bu alanda, kullanımın en yoğun olduğu temmuz- ağustos ayları ve hafta sonlarında günde ortalama 500 kişiye, diğer günler 200 kişiye hizmet verilmektedir), (2) getirilmek istenen aktivitelerin sayısı ve önceliği (örneğin, bir alandaki taşıma kapasitesi, hem deniz hem de kara kullanımına yönelik aktivitelerle yer verilecekse daha yüksek, sadece deniz ya da az sayıda kara kullanımına yönelik aktivitelerle yer verilecekse daha düşük düzeyde tutulmuştur), (3) rekreasyon aktiviteleri için kullanım yükü, ayrılacak alan ve tesislerle ilgili, Mc CURDY, (1985); GOLD, (1980); HENDEE et al, (1978) tarafından önerilen standartlar dikkate alınmıştır.

Günübirlik kullanım ve kamp alanları yeni kullanıma açılacağından ve doğa parkı statüsündeki bir alanda rekreasyonel kullanımların doğa koruma amacıyla çelişmemesi gerektiğinden, taşıma kapasitesi değerleri, Çamlık Orman Rekreasyon Alanındaki veriler ve bu konuda önerilen standartlardan (genellikle 1 hektarlık bir alan için, aktivite tipine bağlı olarak 125 ya da

200 kişi/gün arasında değişen bir taşıma kapasitesi önerilmektedir) daha düşük düzeyde tutulmuştur. Buna göre, kullanım alanlarında 1 hektarlık bir alan için 100 kişi/gün'lük bir taşıma kapasitesi değeri esas alınmıştır.

Bir alan düzenlemesi ve tesis gerektiren rekreasyon aktiviteleriyle ilgili kullanım yükleri (1 günde aktiviteye katılacak insan sayısı) ise, aşağıdaki yüzdelerden yararlanılarak belirlenmiştir (WATSON 1993; SCHUSTER 1992; Mc CURDY 1985; GOLD 1980):

Piknik aktivitesi :Taşıma kapasitesinin(günübirlik kullanım ya da kamp alanını kullanımın en yoğun olduğu temmuz-ağustos ayları ve hafta sonlarında 1 günde kullanan insan ya da ziyaret sayısı) %40'ı

Yüzme aktivitesi:Taşıma kapasitesinin % 55 ya da 60'ı

Doğa yürüyüşü aktivitesi:Taşıma kapasitesinin %50'si

Çadırılı kamp aktivitesi:Taşıma kapasitesinin %60'ı

Bisiklete binme aktivitesi:Taşıma kapasitesinin %15' i

Sandalla ya da deniz bisikletiyle gezinti aktivitesi:Taşıma kapasitesinin %20'si

Çocuk oyunları aktivitesi: Taşıma kapasitesinin % 20'si

Günübirlik kullanım ve kamp alanlarının seçimi şu şekilde yapılmıştır:

1-Bitki örtüsü, açık alan ve deniz gibi değişik özellikteki park kaynaklarının bir çeşitlilik düzeninde halka sunulmasına dikkat edilmiştir(HODGE 1995).

2-Küçük adalar, doğal güzellikleri, kumsalları ve manzara güzellikleri ile rekreasyonel kullanıcıların oldukça ilgisini çekmekle birlikte, olumsuz insan etkilerine karşı daha hassas olan yerlerdir (Mc INTYRE et al. 1993). Bu nedenle, günübirlik kullanım ve kamp alanları, sadece deniz aktivitelerine yer verilecek Güneş Adası dışında, sırasıyla parkın en büyük adaları olan Alibey Adası, Maden Adası ve Çıplak Ada'da (ağırlıklı olarak Alibey Adası'nda) toplanmıştır.

3-Deniz ve kara kullanımına yönelik çok sayıda rekreasyon aktivitesinin birlikte gerçekleştirilebileceği alanların seçilmesine özen gösterilmiştir.

4-Mevcut asfalt ya da toprak yollarla ulaşılabilir alanlar seçilmiştir(sadece deniz yoluyla ulaşılabilir Maden Adası, Güneş Adası ve Çıplak Ada dışında) .

5-Kullanım yoğunluğunu artırmamak için, özel rekreasyon alanları ve balıkçılık amaçlı kullanımların sürdürüldüğü yerlere yakın olmayan alanlar seçilmiştir.

Varolan kullanım alanları dışında, bu şekilde belirlenen yeni kullanıma açılacak günübirlik kullanım ve kamp alanları ile taşıma kapasiteleri şu şekildedir:

Taşıma kapasitesi (kişi/gün)

1-Cennet Koyu Günübirlik kullanım Alanı	300
2-Çataltepe Günübirlik Kullanım ve Kamp Alanı	200
3-Birinciköy Günübirlik Kullanım ve Kamp Alanı	300
4-Maden Adası Günübirlik Kullanım Alanı	150
5-Güneş Adası Günübirlik Kullanım Alanı	200
6-Çıplak Ada Gençlik Kampı	120

4.7.3.2 Günübirlik Turlar ve Yat Gezintileri

Güvercin Adası'nda Agios Yorgis Manastırı, Maden Adası'nda Pordeselene Kulesi, Pateriça Körfezi'nde Ayışığı Manastırı ve Tımarhane Yarımadası'na yönelik, park yönetimi ya da turizm işletmeleri tarafından ,belirli bir ücret karşılığında ve rehberler eşliğinde günübirlik turlar düzenlenecektir. Bu turlarda , parkın doğal ve tarihi değerlerinin kullanıcılarla tanıtılması amaçlanacaktır. Ortalama grup büyüklüğü 15- 20 kişi olacak ve her bir tarihi alanı günde 100 kişinin ziyaret etmesine izin verilecektir.Turların düzenlendiği tarihi zondaki alanlara, tarihi yapılar hakkında açıklayıcı bilgi ve haritaların yer aldığı tabelalar dışında, yapay elemanların getirilmemesine özen gösterilecektir.

Halen Ayvalık şehir merkezinden yapılan yat gezintilerine, kullanımın en yoğun olduğu temmuz - ağustos aylarında, yaklaşık olarak, hafta sonlarında 1000-1200 kişi/gün, hafta içi 800-900 kişi/gün katılmaktadır.Yat gezintileri, yat sahipleri ve park yönetimi arasında kurulacak işbirliğiyle ve park yönetimine ödenecek belirli bir ücret karşılığında devam edecektir.

4.7.3.3 Fiziksel Gelişme Kuralları

Günübirlik kullanım ve kamp alanlarındaki rekreasyon ve alt yapı tesislerinin seçimi ve yapımıyla ilgili düzenlemelerde ; doğal çevredeki değişikliklerin minimumda tutulması , doğanın yapısına uygunluk ve sadeliğin kullanıcıların konforuna nazaran daha fazla dikkate alınması esas olmalıdır.

Fiziksel tesisler basit tipli ve doğal çevreyle uyumlu olacak şekilde tasarlanacaktır.Tesislerin yapımında ahşap v.b. doğal materyaller kullanılacak, yerel mimari özelliklerin yansıtılmasına özen gösterilecektir.Otel, pansiyon, eğlence yerleri gibi tesisler alanın sınırları dışına yapılacaktır. Alanın sınırları içinde, 2. konut yapılmasına hiçbir şekilde izin verilmeyecektir.

Park idare binası ve park görevlileri için sosyal tesisler, Ayvalık Orman İşletme Şefliği'nin yanındaki araziye yapılacaktır.

4.7.3.4 Danışma Birimleri ve Ziyaretçi Merkezi

Günübirlik kullanım ve kamp alanlarında, giriş kontrol merkezlerinde ve Ayvalık şehir merkezinde , parkın tanıtımı ve kullanım olanaklarıyla ilgili bilgilerin verileceği, ilk yardım merkezi ve haberleşme araçlarına sahip danışma birimleri bulunacaktır.

Şeytan Sofrası, halen park içinde en yoğun olarak kullanılan (kullanımın en yoğun olduğu temmuz- ağustos aylarında, yaklaşık olarak, hafta içi 500- 600, hafta sonlarında 900- 1000 kişinin manzara seyri ve dinlenme gibi aktiviteler gerçekleştirdiği bir alandır) ve kolay ulaşılabilen bir alan olduğu için ziyaretçi merkezinin burada kurulması uygun görülmüştür.Ziyaretçi merkezinde, parkın doğal ve kültürel değerleri, gerçekleştirilecek aktiviteler hakkında kullanıcıları bilgilendirmek amacıyla, parkın tanıtımıyla ilgili haritalar, broşürler, fotoğraflar, maketler bulunacak, film ve video gösterileri, sergiler, toplantı ve konferanslar düzenlenecektir.

4.7.3.5 Giriş ve Dolaşım Sistemi

Rekreasyonel kullanım amacıyla düzenlenecek alanlara en yakın, giriş- çıkış denetiminin en kolay yapılabilceği noktalar olduğu için, biri Alibey Adası- Pateriça Körfezi yolu üzerinde , diğeri Sarımsaklı Yarımadası'nda Murat Reis- Şeytan Sofrası yolu üzerinde olmak üzere, iki giriş kontrol merkezi bulunacaktır .Burada sürekli bir görevli bulunacak, giriş ücreti alınması , giriş kontrolü ve danışma hizmetleri yerine getirilecek, kullanıcılara dağıtılacak bir anket formuyla kullanıcı özellikleri ve rekreasyon eğilimlerine ilişkin istatistikler toplanacaktır.

Karayoluyla ulaşımında, bu iki merkez dışında alana girişe izin verilmeyecektir. Park içindeki günübirlik kullanım ve kamp alanlarına ve günübirlik turların düzenleneceği Güvecin Adası'na, Ayvalık şehir merkezinden kalkacak deniz motoru ve yatlarla deniz ulaşımı sağlanacaktır. Günübirlik kullanım ve kamp alanlarına giriş kontrol merkezleri dışında deniz yoluyla ulaşanlardan, alana girişte ayrıca ücret alınacaktır.

Park içi kara ulaşımında mevcut toprak ve asfalt yolların kullanılmasına devam edilecektir. Tarihi zondaki yerlere günübirlik turlar ve doğa yürüyüşleri için, Tımarhane Yarımadası ve Ayışığı Manastırı'na mevcut toprak yolların bittiği yerden, Pordeselene Kulesi'ne Maden Adası günübirlik kullanım alanından başlamak üzere patika yollar yapılacaktır.

4.7.4 Tarım ve Balıkçılık Amaçlı Kullanımların Yönetimi

Alan içinde halen sürdürülmekte olan ve yöre ekonomisinde önemli yer tutan tarım ve balıkçılık amaçlı kullanımlar, park yönetim amaçlarına uygun bir şekilde devam edecektir.

İlçede tarımsal etkinliklerde zeytincilik en önemli yeri tutmakta, Ayvalık Ziraat Odasına kayıtlı 4769 kişiden 4300'ü zeytincilikle uğraşmaktadır. Var yılında 40-50 bin ton zeytin üretilmekte, bunun 8-10 bin tonu yemeklik olarak ayrılmakta, geriye kalanı yağlık olarak işlenerek yaklaşık 8 bin ton zeytinyağı elde edilmektedir. Arazi dağılımında en büyük payı %70'le zeytinlik alanlar almaktadır (AYVALIK TİCARET ODASI 1996; ARIKBAY- YILDIRIM 1990; PİRİNÇÇİOĞLU, 1988).

Zeytinciliğin yöre ekonomisine katkısının artırılması için, zeytinlik alanlardaki verimliliğin artırılması, hastalık ve zararlılarla mücadele ve zeytinci ailelerin eğitimi çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Bu çalışmaları yürütecek Tarım İlçe Müdürlüğü, doğa parkı içinde zeytinlik alanlar önemli yer tuttuğu için park yönetimiyle işbirliği içinde olmalıdır.

Balıkçılıkla, özellikle Alibey Adası'nda yaşayanlar uğraşmaktadır. Adada 1992 yılında kurulan 54 üyeli bir "Su Ürünleri Kooperatifi" vardır. İlçede Tarım İlçe Müdürlüğü'ne kayıtlı 283 balıkçı gemisi ve önemli miktarda amatör balıkçı bulunduğu dikkate alındığında, kooperatife üye sayısının çok düşük düzeyde kaldığı söylenebilir. Bu nedenle, kooperatife üye sayısının artırılması ve kredi olanaklarıyla mali açıdan desteklenmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Su ürünleri ruhsat tezkeresine sahip olmayan balıkçı gemilerinin avcılık yapmaması için, Tarım İlçe Müdürlüğü, Liman Başkanlığı ve park yönetimi tarafından gerekli denetimler yapılmalıdır. Su ürünleri stoklarında azalmaya neden olabilecek düzeyde aşırı avlanmaya izin verilmemesi, gerekirse balıkçı gemilerinin sayısı ve her bir su ürünü türüne göre avlanan miktarlar için sınırlamalar getirilmelidir.

4.7.5 Halkın Yönetime Katılması ve Eğitim

Yönetsel anlamda katılma, kararlarda sorumlu bir rol oynayacak kişilerin oluşturduğu bir grup yönetimi türüdür (EREN 1989, s.329). Daha çok çalışanların yönetime katılmasıyla ilgili bu tanım yanında, halkın yönetime katılmasını, yönetim sürecinde bu süreçten etkilenenlerin ortak etkinlikleri şeklinde algılayabiliriz. Halkın yönetime katılması, planlama, organizasyon, yürütme ve denetim gibi yönetsel işlevlerin herhangi birisi için söz konusu olabilir.

Ayvalık Adaları'nın doğa parkı statüsünde olduğunu bilenlerin sayısı çok düşük düzeydedir. Yaptığımız görüşmelerde yerlilerin %56,1'i, Ayvalık dışından gelenlerin %44,6'sı "Alanın doğa parkı statüsünde olduğunu biliyorum" cevabı vermişlerdir. Buna rağmen görüşme sırasında, bu cevabın doğa parkı statüsünden daha çok, alanın koruma altına alınmasıyla ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Bu nedenle, doğa parkı statüsünün içeriği ve amaçlarıyla ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarına yer verilmesi büyük önem taşımaktadır. Kitle iletişim araçları alanın tanıtımı ve yönetsel uygulamalar hakkında bilgi verilmesi yanında, halkın eğitimi amacıyla da kullanılabilir.

Ayvalık Adaları'nda, yörede yaşayanlar (tarım ve balıkçılıkla uğraşanlar ve rekreasyonel kullanıcılara yönelik) ve Ayvalık dışından gelenler için ayrı eğitim programları uygulanmalıdır. Bu programlar kullanımın en yoğun olduğu temmuz- ağustos aylarında, park yönetimi ve ilgili kamu kuruluşları (Tarım İlçe Müdürlüğü, Turizm Tanıtma Müdürlüğü gibi) tarafından uygulanmalı ve Turizm Tanıtma Derneği, Çevre Koruma ve Güzelleştirme Derneği gibi gönüllü kuruluşların desteği sağlanmalıdır.

4.7.6 Park Örgütü ve Finansman

Dünyadaki uygulama örnekleri incelendiğinde, doğa parklarının alan düzeyinde, ulusal sistemle bağlantılı olmak koşuluyla, yerel otoritelerin etkin olduğu bir yönetim yapısına sahip olduğu görülmektedir.

Alan düzeyinde yeterli personel, araç ve finansal olanaklar etkin bir yönetim için ön koşullardır. Bugün Ayvalık Adaları Doğa Parkı'nda bir orman mühendisi, araç ve diğer personelden (bakım, koruma, sekreter vb.) yoksun olarak yönetim etkinliklerini sürdürmeye çalışmaktadır. Başarılı bir yönetim için park personeline; biri park şefi, diğeri park şefi yardımcısı olmak üzere 2 teknik eleman (orman mühendisi), eğitim ve bilgilendirme hizmetlerinde görev yapacak 1 rehber, 5 park koruma görevlisi (biri botla deniz kullanımını denetleyecek, biri Sarımsaklı Yarımadası, ikisi Alibey Adası ve biri günübirlik kullanım ve kamp alanlarının bulunduğu diğer adalarda görev yapacak), giriş kontrol merkezleri, danışma birimleri ve ziyaretçi merkezinde görev yapacak 10 memur ile 1 sekreter, 1 katip-mutemet ve 2 şoför görev yapmalıdır.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Kırsal açık hava rekreasyon kaynaklarından ulusal park, doğa parkı, peyzaj koruma alanı, çok yönlü kullanım alanı gibi örnekler hem bir doğal kaynak hem de korunan alan niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, bu gibi rekreasyon kaynaklarındaki yönetim etkinlikleri, doğal kaynak yönetimi ve korunan alan yönetimi kapsamında değerlendirilebilir.

Doğal kaynak yönetimiyle ilgili araştırmalarda, uluslararası, ulusal ve yerel düzeydeki değerlendirmelerin birbirleriyle ilişkilendirilmeleri gerekmektedir. Son yıllarda korunan alanlarla ilgili uluslararası destek ve girişimlerin artması sonucunda, global ölçekte bu alanları sayısal artış, genel yönetim esaslarının ülkelerin gündemine girmesi ve finansal destek sağlanması gibi olumlu gelişmeler olmuştur.

Genel esaslar ve sistem düzeyindeki yaklaşımları içeren uluslararası girişimler, her ülkenin kendine özgü koşullarından etkilenecek ulusal korunan alan sistemlerine yansıtılmalıdır. Bu ilişkiler çerçevesinde, alan düzeyinde korunan alanların etkin bir yönetime kavuşturulması, doğa koruma ve sürdürülebilir kullanımlara (tarım, balıkçılık, rekreasyon ve turizm gibi) ilişkin işlevlerin yerine getirilmesini sağlayacaktır.

Ülkemizde orman rejimi içinde kalan açık hava rekreasyon kaynakları, ulusal parklar, doğa parkları, orman rekreasyon alanları şeklinde sınıflandırılabilir. Bunlardan ulusal park ve doğa parklarının yönetimi ekosistem ve korunan alan yönetimi esasları çerçevesinde düşünülmelidir. IUCN'in korunan alan sisteminde peyzaj koruma alanı kapsamında değerlendirilen doğa parklarının, doğa koruma amacıyla çelişme koşuluyla ulusal parklara nazaran insan kullanımına

ve etkileşimine daha açık alanlar olduğunu belirtebiliriz. Orman rekreasyon alanları ise ulusal park ve doğa parkı üzerindeki rekreasyonel kullanım baskısını azaltabilecek, ormancılık işletmesi kapsamında değerlendirilmesi gereken alanlar olarak görülebilir.

Uluslararası kriterlere göre, ülkemizde koruma altına alınan alanların oranı dünya ortalamasının çok altında kalmaktadır. IUCN'in korunan alan sisteminde ilk 5 sınıfa giren alanların, dünyanın kara yüzeyiyle kaplı toplam alanına oranı 5,3 iken, bu oran "1993 Ulusal Parklar ve Korunan Alanlar Dünya Listesi" ne göre ülkemizde 1,05 düzeylerinde kalmakta, bu liste yayımlandıktan sonra ayrılan alanlar eklendiğinde 1,36'lık bir orana ulaşılmaktadır. Ülkemizdeki potansiyel alanlar göz önünde bulundurularak, korunan alan sistemimize dahil edilmelerine yönelik çalışmalara hız verilmelidir.

Balıkesir Yöresi Kazdağı ve Kuşçenneti Ulusal Parkları, Ayvalık Adaları Doğa Parkı gibi korunan alanlar ile 7 orman rekreasyon alanına sahip, kaynak çeşitliliği ve turizm potansiyeli açısından önemli bir yöredir.

Ayvalık Adaları Doğa Parkı, peyzaj koruma alanlarının temsil yeteneği, nitelik ve bütünlük gibi kriterlerine uygun bir alandır. Sınırları içinde tektonik hareketler sonucu oluşmuş 20 ada ve 1 yarımadadan oluşan jeomorfolojik oluşumlar; yörenin tarihsel ve kültürel özelliklerini yansıtan yapılar; kumsallar, deniz ve bitki örtüsüyle birleşen manzara güzelliği alanın doğa parkı olarak ayrılmasında etkili olan kriterler olarak değerlendirilebilir.

Alanda, tarım, balıkçılık, yerleşme (2. konut ve köyler) ve turistik ile rekreasyon amaçlı kullanımlar sürdürülmektedir. 2. konutlar, doğal çevreyi ve görsel kaliteyi olumsuz yönde etkilediği için, doğa parkı yönetim amacına uygun olmayan kullanımlardır ve alan içinde bu tür kullanımlara izin verilmemelidir. "Aşırı ve plansız yapılaşma" nın kullanıcıların %30'u tarafından dile getirilmesi de dikkat çekicidir.

Ayvalık Adaları'nın yönetim modeli, kaynak yönetimi ve koruması ile insan kullanımının yönetimi olmak üzere iki temel alandaki etkinlikleri içerecektir. Kaynak yönetimi ve korumasında doğal kaynakların korunması esas olacak, doğal süreçlere herhangi bir insan müdahalesi (hastalıklarla mücadele, yangın kontrolü v.b. dışında) yapılmayacaktır. İnsan kullanımının yönetimi; rekreasyonel kullanımın yönetimi, ekoturizm yönetimi, tarım ve balıkçılık amaçlı kullanımın yönetimi gibi etkinliklerden oluşacak ve bu etkinlikler, "doğa koruma" amacıyla uyumlu olacaktır. Bütün yönetim etkinlikleri, her bir insan kullanımının yerine göre önerdiğimiz zonlama sistemine göre yürütülecektir.

Yöre ekonomisine önemli katkıları olan tarımsal ve balıkçılık amaçlı kullanımlar, her iki kullanım için ayrılan zonlar üzerinde sürdürülecektir. Bu kullanımların yönetiminde Tarım İlçe Müdürlüğü ve Park Yönetimi işbirliği yapılmalıdır. Rekreasyonel kullanımlar, park gelişim zonunda bulunan günübirlik kullanım ve kamp alanlarındaki aktiviteler, günübirlik turlar ve yat gezintileriyle devam edecektir. Yeni kullanıma açılacak günübirlik kullanım ve kamp alanlarında, önerdiğimiz taşıma kapasitesi ve kullanım yükleri ölçüsünde, doğa parkının doğal ve kültürel değerlerini tanıma ve araştırmayı amaçlayan ve herhangi bir tesis gerektirmeyen doğayı inceleme, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık, manzara seyri gibi aktiviteler teşvik edilerek hizmet edilecektir.

Yörede, alanın doğa parkı statüsüne kavuşturulmasıyla ilgili geniş bir kamuoyu desteğinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Yaptığımız görüşmelerde, alanın doğa parkı statüsü kazanmasını, kullanıcıların %74,3'ü olumlu, %2,9'u olumsuz karşılamış, %10,7'si bir şey değişeceğine inanmıyorum, %12,1'i doğa parkı statüsünün ne getireceğini bilmiyorum şeklinde yanıt vermiştir. Olumsuz karşılayanların yerliler arasında %5,2 oranında olduğu tespit edilmiş ve bunların hepsinin,

sahip oldukları araziye yapılaşma izni verilmemesi nedeniyle bu tutum içinde oldukları anlaşılmıştır.

Kullanıcı görüşlerine de yansıdığı gibi, koruma, denetim, bilgilendirme ve eğitim, rekreasyon ve turistik kullanımların yönetimi gibi etkinliklerin yerine getirilmesi için, park yönetimi personel, araç ve finans açısından yeterli olanaklara kavuşturulmalıdır. Günübirlik kullanım ve kamp alanlarından, yat gezintileri ve günübirlik turlardan elde edilen gelirlerin, yine doğa parkının yönetimi için kullanılmasına yönelik yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Kullanıcılarla yaptığımız görüşmelerde elde ettiğimiz sonuçlara göre: "alanın statüsü hakkındaki bilgi", "giriş ücreti alınması konusundaki görüşler" ve "eksikliklerin giderilmesine için öneriler"le ilgili sorulara, yerliler ve Ayvalık dışından gelenlerin verdikleri yanıtlar arasında istatistik açıdan anlamlı bir fark olduğu gözükmemektedir. Alanın yönetiminde yöre halkıyla işbirliği yapılması ve yönetime katılım açısından bu farklar ve tüm kullanıcı görüşleri dikkate alınmalıdır.

Park yönetiminin, doğa parkı statüsü ve alanın tanıtımıyla ilgili geniş çapta bir eğitim ve bilgilendirme çalışması yapılması gereklidir. Özellikle park sınırları içinde ve çevresinde yaşayanlara, yönetim amaçları ve bunlara uyumlu kullanımlar hakkında bilgiler verilmesine yönelik eğitim programları ve kurslar düzenlenmelidir. Alandan yararlanma biçimlerine göre, tüm kullanıcıların, alanın kaynak değerleri ve işlevleriyle ilgili bilgi sahibi olması ve bu değerlerin sürdürülebilir kullanımının yaşama geçirilmesinde desteklerinin sağlanması için etkin bir çaba sarfedilmelidir. Bu desteğin sağlanmasında, eğitim ve bilgilendirme çalışmalarıyla birlikte, halkın yönetime katılımı önemli bir araç olarak görülmelidir.

character of ecosystems, biodiversity, changed conditions and humans as ecosystem components are essential subjects.

Protected areas are areas of land and sea especially dedicated to protection and maintenance of biological diversity, and of natural and associated cultural resources, and managed through legal or other effective means (IUCN 1994). Over 25.000 protected areas have now been established, covering over 5 percent of the earth's land surface. However, if other areas that do not have legal protection status but that are nevertheless under some form of management activities that oriented conservation are included, the number of protected areas rises to more than 30.000 worldwide, covering %10 of the earth's land surface.

Protected area system should be seen an important element of planning of land use, conservation of natural process and to supply to public of ecosystem goods and services.

As result, In IVth World Congress on National Parks and Protected areas held in Caracas, Venezuela, determined categories of protected areas as follows:

1. Strict Nature Reserve / Wilderness Area
  - 1.a Strict Nature Reserve
  - 1.b Wilderness Area
2. National Park
3. Natural Monument
4. Habitat / Species Management Area
5. Protected Landscape / Seascape
6. Managed Resource Protected Area

Protected area system does not constitute a hierarchy but reflects the degree of human use acceptable in each category and the varied ways of maintaining the world's living resources.

It is seen the most human use in protected landscapes, national parks and managed resource protected areas in protected areas system. Especially, protected landscapes can be seen as areas which reflects the harmonious samples of human-nature relationship in long term. Main objectives of these areas are recreation and tourism, cultural heritage, scenic beauty and support to rural development. These objectives must not conflict with objective of "nature conservation".

Protected areas in our country such as national parks and nature parks, with forest recreation areas are also outdoor recreation resources that is accepted as legally forest.

There are 2 national parks, 1 nature park and 7 forest recreation areas in the Balıkesir Region. Ayvalık Adaları Nature Park in this region, is the biggest nature park of Turkey and calls attention with natural and cultural values, beauty of scenery and recreation potential.

Ayvalık Adaları and other nature parks, in our country had been included to protected landscapes concept by IUCN. Protected landscapes may be established through a variety of titles. For example, protected landscapes of England is known as national parks and areas of outstanding natural beauty, protected landscapes of France is known as regional nature parks.

Ayvalık Adaları should have 7 management zones realized according to different human use. Management zones have been established according to natural and cultural values of area.

MANAGEMENT, PROBLEMS AND SOLUTIONS OF FOREST RECREATION RESOURCES IN BALIKESİR REGION

Ar. Gör. Dr. Yalçın KUVAN

Abstract

There has been evaluations about ecosystem and protected area management principles at the international level. Within this context, application of these principles at the national and local levels and on the sample area, namely Ayvalık Adaları Nature Park, are presented.

Areas in the protected area system (such as national parks, nature parks and scientific reserves), have different management activities according to resource qualities. Protected area systems can vary from one country to another, depending on needs and priorities, because of differences in legislative and management structure. These systems must be harmonious with international principles and criteria. Protected landscapes in this system, can be seen as areas that reflect the harmonious samples of human-nature relationships.

SUMMARY

Subjects relating to natural resources management include the researches and practices, that is made in order to provide a balance between conservation of resources and to meet various demands increased with population growth. Especially in management of renewable resources, increased effect of social sciences, public participation to management, sustainable production and use models, conservation of biodiversity, protected areas and ecosystem management is emphasized.

Ecosystem management is integration of ecological, economic and social principles to manage biological and physical systems in a manner that safeguards the ecological sustainability, natural diversity and productivity of the landscape (CHRISTENSEN et al. 1996, s.668-669). Management objectives have been changing according to ecosystem type (such as forests, grasslands, agriculture areas, urban areas). Ecosystem management provide to public various goods and services based on sustainability. Thus, the sound ecological models and understanding, dynamic

characteristics of use and carrying capacities within it. This will provide suitable recognition of and protection for area's resource values and greatly facilitate their appropriate management. These zones are Natural zone, Historical zone, Park development zone, Agricultural use zone, Fisheries use zone, Settlement areas zone, Sea use zone.

Park development zone should have 6 daily use areas. These areas and their carrying capacities are below:

<u>Carrying capacities (person/day)</u>			
1- Cennet Koyu	Daily Use Area		300
2-Çataltepe	Daily Use Area		200
3- Birinciköy	Daily Use Area		300
4-Maden Adası	Daily Use Area		150
5- Güneş Adası	Daily Use Area		200
6- Çıplak Ada	Youth Camp.		120

In this context, Ayvalık Adaları Nature Park should have a management model that is harmonious with objectives such as to conserve samples of land and marine ecosystem, natural process, integrity of scenery and historical buildings and remains, to permit agriculture uses and fishing with specific limitations under the control of park administration.

KAYNAKLAR

- AKESEN, A. (1978): Türkiye'de Ulusal Parkların Açık hava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları. İ.Ü. Yayın No: 2484, O.F. Yayın No:262, İstanbul.
- AKESEN, A., 1996: Rekreasyon Planlaması Ders Notları, İstanbul.
- ARIKBAY, C. , YILDIRIM, Ş., 1990 :Zeytinin Değerlendirilmesindeki Kayıplar ve Önlenme Yolları. Milli Prodiktivite Merkezi Yayınları No:410, Ankara.
- ARUOBA, Ç., 1992: Çevre Ekonomisi, Gelişme Ekonomisi. İnsan Çevre Toplum. İmge Kitabevi, Ankara, s:129-146.
- AYVALIK KAYMAKAMLIĞI BRİFİNG DOSYASI, 1996.
- AYVALIK ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ AMENAJMAN PLANI, 1990.
- AYVALIK TARIM İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ KAYITLARI, 1996.
- AYVALIK TİCARET ODASI REHBERİ, 1996.
- AYVALIK TURİZM TANITMA MÜDÜRLÜĞÜ İLÇE ENVANTERİ, 1996.
- BATU, F., 1995: Uygulamalı İstatistik Yöntemler. K.T.Ü. Orman Fakültesi Yayın No:179/22, Trabzon.
- BECHT, E., BELZUNG, L.D., 1975: World Resource Management. Prentice. Hall , Inc. Englewood Clifles, ISBN O-13-968107-8, New Jersey.
- BİLGİSEVEN, A.K., 1989: Sosyal İlimler Metodolojisi. Fizik Kitabevi, İstanbul.

- BROWN, et al. 1987: Evolving Concepts and Tools For Recreation User Management In Wilderness. A state - of - Knowledge Review. USDA Forest Service. GTR - INT - 220 s:320-346.
- BRUENING, F., 1992:Sustainable Development:Problems, Causes of Decline and Obstacles To Improvement. Natural Resource Systems Analysis.Report of a Training Course , ISBN 3-924441-55-3,s: 27-44.
- BURR, S.W., 1992:Outdoor Recreation, Environmental Attitudes and Environmentally Responsible Behavior :Past and Future Directions For Research. USDA Forest Service, GTR NE-176, s:9-14.
- CHAVEZ, D.J., 1992: Proceeding of the Symposium on Social Aspects and Recreation Research. USDA Pasific South West Research Station. PSW - GTR -132.
- CHRISTENSEN, N.L., et al. 1996: The Report of the Ecological Society of America Committee on the Scientific Basis for Ecosystem Management. Ecological Applications No:6 , s:665 - 691.
- D.İ.E, 1990: Genel Nüfus Sayımı. Yayın No:1457 ,ISBN 975 - 19 - 0377 - 7, Ankara.
- D.İ.E., 1990a:Türkiye İstatistik Yıllığı .Yayın No:1510,ISBN 975-19-0556-7,Ankara.
- DÜNYA ÇEVRE VE KALKINMA KOMİSYONU, 1989: Ortak Geleceğimiz. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, Önder Matbaası, Ankara.
- EC, 1993: Towards Sustainability. A European Community Program of Policy and action in relation to the environment and sustainable development.
- EREN, E., 1989: Yönetim Psikolojisi. İşletme İktisatı Enstitüsü Yayın No: 105, İşletme Fakültesi Aylık No: 209, İstanbul.
- FOLKE, C., 1996: Conservation, Driving Forces, And Institutions. Ecological Applications, 6(2), s:370-372.
- GOLD, S.M., 1980: Recreation Planning and Design. Mc Graw Hill Book Company, ISBN 0-07-023644-5. New York.
- GÖKÇE, B., 1992: Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Savaş Yayınları, Ankara.
- HARRIS, C.C., et al. 1985 : Do Choices of Sport Fisheries Reflect Angler Preferences For Site Attributes? Proceedings- Symposium on Recreation Choice Behavior, USDA Forest Service, INT-184, s:46-54.
- HENDEE, J.C.,et al. 1978 :Wilderness Management. USDA Forest Service,Miscellaneous Publication No:1365.
- HODGE, S.J., 1995:Creating and Managing Woodlands Around Towns. Forestry Commission Handbook II, Landon.
- IUCN, 1992: Caracas Action Plan, Gland.
- IUCN, 1994: 1993 United Nations List of National Parks and Protected Areas, Gland.
- KAUFMANN, M.R., et al. 1994: An Ecological Basis for Ecosystem Management. USFA Forest Service. GTR - RM - 247.
- KÜLTÜR BAKANLIĞI, 1990: Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Mevzuatı. ISBN 975 - 17 - 0738 -2, Ankara .

- LASCURAIN, H.C., 1996: Tourism, Ecotourism and protected areas ISBN 2 - 8317 -0124 - 4, IUCN, Gland.
- LUCAS, P.H.C., 1995: Protected Landscapes. A guide for policy - makers and planners, Chapman & Hall Ltd. ISBN 0 - 412 - 455307 - 7, London.
- MANGEL, M., et al. 1996: Principles for the Conservation of Wild Living Resources. Ecological Applications, Volume:6, No:2, s:338-362.
- Mc CURDY, D.R., 1985: Park Management. Southern Illinois University Press. ISBN 0-8093-1226-3.
- Mc INTYRE, G., et al. 1993: Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners, WTO Publications, Madrid.
- Mc NEELY, J.A., et al. 1994: Protecting Nature Regional Reviews of Protected Areas, IUCN Publications, ISBN 2-8317-0119-8, Gland.
- MILLER, G.T., ARMSTRONG, J.P., 1982: Living in the Environment, Wadsworth Publishing Company. ISBN 0-534-01177-2, Chicago.
- ORMAN BAKANLIĞI, 1995:Orman Bakanlığı'nda Yeni Yapılanma. Yayın No:15. ISBN 975-7829-34-x, Ankara.
- PIRİNÇÇİOĞLU, N., 1988: Tarım Sektöründe Verimlilik. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No:365, Ankara.
- SCHUSTER, E.G., 1992: Assessing Forest Service Recreation Trends With Shift-Share Analysis. USDA Forest Service, INT-404.
- SENCER, M., 1989: Toplumbilimlerinde Yöntem. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. Yayın no: 175. ISBN 975-486-034-3, İstanbul.
- SMITH, S.L.J., GODBEY, G.C., 1991: Leisure, Recreation and Tourism. Annals of Tourism Research, Vol: 18, s:85-100.
- SPELLERBERG, I., 1994: Evaluation and Assessment for Conservation. Ecological guidelines for determining priorities for nature conservation. Chapman & Hall Ltd., London.
- STONEHOUSE, D.P., et al. 1997: Holistic policy approaches to natural resource management and environmental care. Journal of Soil and Water Conservation, Volume : 53, No:4, s:22-25.
- TÜRKİYE'DE BELDELER: AYVALIK, 1986: İde Ajans. Yıl:6 Sayı:64, İstanbul.
- UNCED - DÜNYA ZİRVESİ, 1993: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferans Çevre Bakanlığı Yayını. Ankara.
- WATSON, A.E., 1993: Characteristics of Visitor Without Permits Compared to Those With Permits at the Desolation Wilderness, California. USDA Forest Service, INT-414.
- WELCH, D., 1995 : Managing Public Use of Parks, Open Spaces and Countryside. Pitman Publishing, ISBN 0 273 616102, London.
- WILLIAMS, D.R., 1985: A Developmental Model of Recreation Choice Behavior. USDA Forest Service, INT-184, s: 31-45.
- WOOD, J.B., 1983: Management Plans. Conservation in Perspectives. s:247-265.

- WORLDWATCH ENSTİTÜSÜ' RAPORU, 1993: Dünyanın Durumu, TEMA Vakfı Yayınları, No:4, ISBN 975-7169-00-5, İstanbul.
- YORULMAZ, A., 1994: Ayvalık'ı Gezerken. Geylan Kitabevi, Ayvalık.